

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ПОДАТКОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

TAX LEGISLATION OF UKRAINE AND ITS IMPACT ON THE ECONOMY OF THE COUNTRY

В даній статті були розглянуті особливості податкового законодавства станом на 2017 рік. Проаналізовані основні зміни в системі оподаткування ЄСВ для фізичних осіб – підприємців. У зв'язку з вступом в ЄС був проведений порівняльний аналіз розміру ставок основних видів податків, таких як податок на прибуток, податок на додану вартість і єдиний соціальний внесок. Для визначення ефективності прийнятих змін в податковому кодексі України були розглянуті і розмір надходжень цих видів податків до державного бюджету протягом останніх трьох років. А також звернули увагу на розмір ВВП, як основної характеристики розвитку економіки країни.

Ключові слова: система оподаткування, податок на прибуток, ПДВ, єдиний соціальний внесок, бюджет, ВВП.

В данной статье были рассмотрены особенности налогового законодательства по состоянию на 2017 год. Проанализированы основные изменения в системе налогообложения ЕСВ для физических лиц – предпринимателей. В связи с вступлением в ЕС был проведен сравнительный анализ размера ставок основных видов налогов, таких как налог на прибыль, налог на добавленную

стоимость и единый социальный взнос. Для определения эффективности принятых изменений в налоговом кодексе Украины были рассмотрены и размер поступлений этих видов налогов в государственный бюджет в течение последних трех лет. А также обратили внимание на размер ВВП, как основной характеристики развития экономики страны.

Ключевые слова: система налогообложения, налог на прибыль, НДС, единый социальный взнос, бюджет, ВВП.

In this article, the peculiarities of tax legislation as of 2017 were considered. The main changes in the system of taxation of ERUs for individual entrepreneurs are analyzed. In connection with accession to the EU, a comparative analysis was made of the size of the rates of the main types of taxes, such as profit tax, value added tax and a single social contribution. To determine the effectiveness of the adopted changes in the tax code of Ukraine, the amount of receipt of these types of taxes to the state budget during the last three years was also considered. And also drew attention to the size of GDP as the main characteristic of the country's economy.

Key words: taxation system, profit tax, VAT, single social contribution, budget, GDP.

УДК 336.221.24:330.113(477)

Кулаковська Т.А.

к.е.н., доцент кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій

Дерменжі Д.Ф.

магістр
Одеська національна академія харчових технологій

Постановка проблеми. Економіка будь-якої країни не може існувати без досконалої системи оподаткування. Податки є основним джерелом наповнення бюджету країни. У зв'язку з постійними змінами в податковому кодексі доцільним є дослідження впливу цих змін на економіку країни з метою оцінки їх ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою оподаткування і впливу на економіку країни займалися О.Ю. Клепанчук, П. Бечко, Н. Лиса, Тулуш Л.Д., Прокопчук О.Т.. В своїх роботах вони розглядали систему оподаткування, її вплив як на малий і середній бізнес так і на державу взагалі.

Постановка завдання. Проаналізувати особливості податкового законодавства станом на 2017 рік та визначити характер впливу на економіку нашої країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зважаючи на складну економічну та політичну ситуацію в нашій країні система оподаткування грає дуже важливу роль для розвитку малого та середнього бізнесу. Податкова система Укра-

їни є однією з найбільш складних не тільки серед країн європейського регіону, а й у глобальному порівнянні. Це регулярно підтверджують міжнародні рейтингами і звітами. За даними рейтингу Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації (IFC) Paying Taxes 2016 Україна посідає 107 місце зі 189 країн світу за умовами сплати податків[3]. Загальне податкове навантаження на підприємства складає 52,2%. Основними видами податків, які впливають на розмір цього відсотка є податок на прибуток, податок на додану вартість та єдиний соціальний внесок. Саме останній дав зниження на 30 позицій порівняно з попередніми роками, так як був знижений до 22%. Для більш детальної оцінки впливу системи оподаткування на підприємства розглянемо кожен вид податків окремо і проведемо порівняльний аналіз їх розміру з відповідними податками в розвинутих країнах ЄС.

Податок на прибуток – прямий податок, що стягується з прибутку організації (підприємства, банку, страхової компанії і т. Д.). Прибуток для цілей даного податку, як правило, визначається

як дохід від діяльності компанії за мінусом суми встановлених відрахувань і знижок.

Податок на прибуток стягується з юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, що ведуть господарську діяльність на території України як резидентів, так і нерезидентів. Станом на 2017 рік він становить 18%. Планується зниження до 17%, але поки що ці зміни не затверджені урядом. Розмір цієї ставки є однією з найменших серед країн ЄС. Рейтинг за цим видом податків наведений на рис. 1.

Як видно з рисунка 1 в Україні мінімальна ставка цього виду податку – 18%, максимальна ставка у Франції 38%, в Італії 31,4%. [2] Ми можемо сказати, дана ставка є задовільною для українського бізнесу. Але до 2015 року це не мало важливого значення, так як в Україні серед європейських країн була найбільша кількість податків для малих і середніх підприємств. Але в грудні

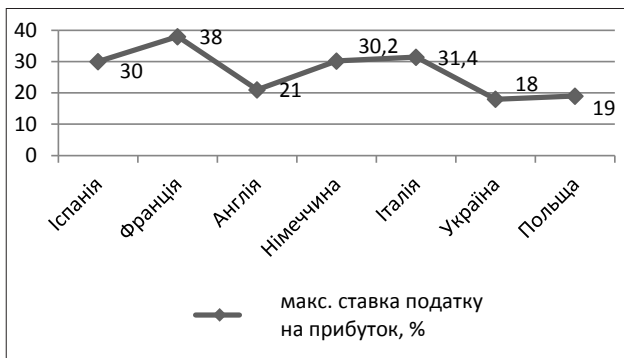
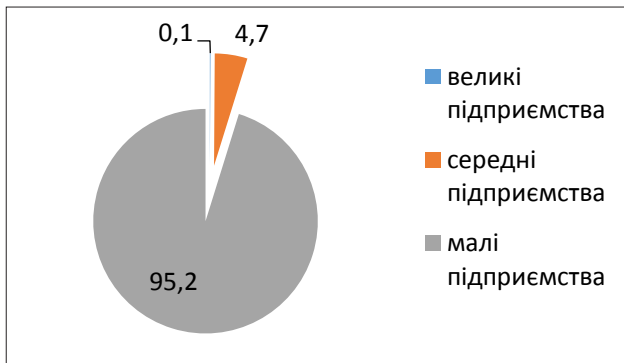
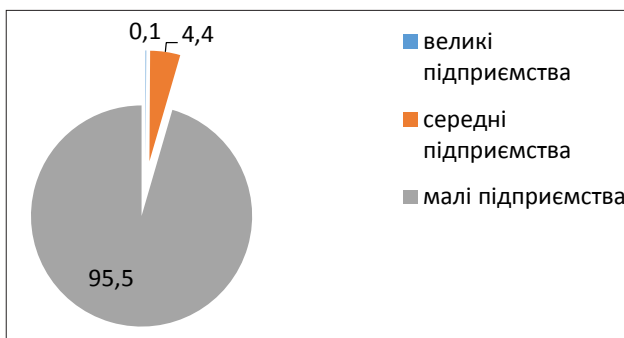

Рис. 1. Рейтинг країн за рівнем податку на прибуток

Діаграма. 1. Кількість підприємств за їх розмірами в 2014 році

Діаграма. 2. Кількість підприємств за їх розмірами в 2015 році

2014 року Верховна рада прийняла новий Податковий кодекс, який скорочує кількість податків з 22 до 9, подовжує високі рентні ставки для великого бізнесу, вводить дворічний мораторій на перевірки малих і середніх підприємств. Ці зміни є позитивними для розвитку малого бізнесу в нашій країні. Також станом на 2017 рік були також прийняті зміни в Податковий кодекс, в яких визначено, що для визнання операцій контрольованими річний дохід платника податку від будь-якої діяльності, визначений за правилами бухгалтерії, пропонується збільшити з 50 до 150 млн грн за податковий (звітний) рік, а обсяг господарських операцій платника податків з одним контрагентом, визначений за правилами бухгалтерії, збільшити з 5 до 10 млн грн за податковий (звітний) рік [5].

Також законом передбачено звільнення на три роки від будь-яких перевірок новостворені підприємства, якщо вони мають обіг менше 3 млн гривень. Всі ці зміни, на мій погляд, мають позитивний характер впливу на діяльність малого і середнього бізнесу, дають можливість до розширення виробництва без суттєвих змін в системі оподаткування. Саме тому починаючи з 2014 року спостерігається невелике збільшення кількості підприємств. Згідно статистичних даних за 2014–2015 кількість підприємств зросла 0,7%, або на 2439 [7]. Основну частину з них складають саме малі підприємства. Загальна структура кількості підприємств за їх розмірами у відповідних роках представлена на діаграмі 1 та діаграмі 2.

Малі підприємства є найбільш значущою складовою українського бізнесу. Їх кількість найбільше зросла як і в відсотковому, так і в кількісному вираженні. Також з діаграм видно, що великі підприємства є більш стійкими до змін в економічному та політичному житті країни, їх кількість не змінилась, а от представники середнього бізнесу зазнали більшого впливу і їх кількість зменшилась, відповідно до попереднього року.

Другим по значущості податком є податок на додану вартість.

ПДВ (податок на додану вартість) в Україні – це непрямий податок, який включається у вартість товару або послуги і оплачується покупцем, але до бюджету перераховується продавцем. Ставка ПДВ в Україні становить 20%.

В Українському законодавстві податок на додану вартість являє собою форму вилучення до бюджету частини доданої вартості, створеної на всіх стадіях виробництва і визначається як різниця між вартістю реалізованих товарів, робіт і послуг та вартістю матеріальних витрат, віднесених на витрати виробництва та обігу.[5]

Відповідно до прийнятої класифікації ПДВ входить у розряд загальних податків на споживання, до числа яких також відносяться багатоступінчасті і одноступінчасті податки з обороту. Податковою

базою багатоступінчастого податку з обороту є валова вартість товарів на кожній стадії їхнього руху від виробництва до кінцевого споживача.

Податок на додану вартість (ПДВ) в даний час дуже поширений в світі з наступних причин [6]:

- основною перевагою ПДВ є те, що він дозволяє точно визначити податкову складову ціни товару на кожній стадії виробництва і розподілу, що виключає її повторне оподаткування;

- ПДВ дозволяє звільнити від податку експорт та оподатковувати імпорт, що необхідно для скасування внутрішніх фіскальних кордонів і забезпечення конкуренції, отже, і для досягнення основної мети ЄС – побудови внутрішнього ринку;

- ПДВ дозволяє точно і швидко проводити податкові операції за допомогою досконалої техніки і налагодженої системи документообігу;

- введення ПДВ – обов'язкова умова вступу країни до Загальної ринку;

- ПДВ більш ефективний у порівнянні з податком з продажів у роздрібній торгівлі для створення пільгових умов оподаткування окремих товарів та послуг;

- ПДВ здатний значно збільшити надходження до бюджету країни в порівнянні з іншими податками.

Розглянемо розмір цього податку в інших країнах світу [2] (рис.2).

З рейтингу видно, що в Україні податок на додану вартість становить 20%, так само як і в Білорусії, Великобританії, Франції та Болгарії. Максимальний рівень ставки в Данії, 25%, а мінімальний – в Швейцарії, всього лише 8%, адже на сьогоднішній день там діють дуже низькі податки, які і перетворюють її в офшорну зону. Але в цілому рівень ставки цього податку перебу-

ває на рівні більшості європейських країн і є цілком прийнятним для національної економіки.

Розглянуті види податків входять в склад загальнодержавних, виплати за цими податками надходять до зведеного бюджету країни. Кожні зміни їх величини, порядку виплат тощо неодмінно відображається на загальних надходженнях до бюджету. Розглянемо останні три роки, адже саме в 2014 році і відбулися перші суттєві зміни в податковому кодексі. Щорічно державна фіскальна служба оприлюднює дані щодо таких надходжень. Згідно цієї інформації в таблиці 1 приведені відповідні дані про розмір окремих податків[4].

Перше про що треба сказати, це про різке підвищення загальних надходжень до державного бюджету з 2015 року, а саме з моменту прийняття змін до податкового кодексу, а також виходячи з приведених вище даних в цей період зросла кількість підприємств. З таблиці видно, що найбільшу питому вагу займає саме податок на додану вартість, а саме податок на додану вартість із ввезених на територію України товарів. Тобто він направлений на захист вітчизняного ринку та боротьбу з демпінгом. Як і говорилося раніше ПДВ є основним джерелом формування ВВП. Ці два види податків приносять найбільш вагомий внесок до державного бюджету, тільки в 2015 році через те, що були великі надходження від інших податків вони втратили свої

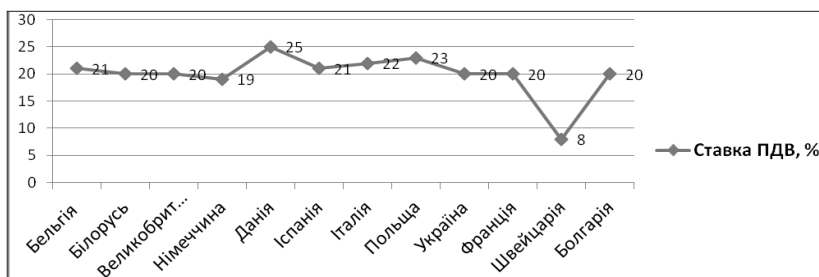

Рис. 2. Рейтинг країн за рівнем податку на додану вартість

Таблиця 1

Величина надходжень окремих видів податків до державного бюджету в 2014–2016 роках

Показник	Величина надходжень, тис.грн.	Величина надходжень У % до загальної кількості				
	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік
Загальні надходження до державного бюджету	293424,9	487658,6	518318,8	100,0	100,0	100,0
у тому числі:						
податок на додану вартість із ввезених на територію України товарів	107287,2	138764,3	181453,3	36,6	28,5	35,0
податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	80684,9	106742,3	148458,2	27,5	21,9	28,6
податку на прибуток підприємств	39941,8	33776,3	54344,1	13,6	6,9	10,5
Інші	65511	208375,7	134063,2	22,3	42,7	25,9

позиції у відсотковому відношенні, хоча в грошовому вираженні величина податку на додану вартість зростала. Але податок на прибуток при цьому був знижений маже на 6 млрд грн. Це може бути пов'язано з втратою деякої кількості представників середнього бізнесу.

Що ж стосується третього виду податків, то це єдиний соціальний внесок. Єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (скор. ЄСВ, укр. Єдиний соціальний внесок) – консолідований страховий внесок в Україні, збір якого здійснюється в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі. Основні положення, що визначають порядок збору ЄСВ, встановлені Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-VI від 8.07.2010 (набрав чинності з 01.01.2011) [1]. У 2016 році розмір цього податку був знижений і становить 22%. Він виплачується підприємством відповідно до заробітної плати працівників. Якщо порівнювати його величину з країнами ЄС, то сьогодні його можна назвати найбільш сприятливим, адже в Німеччині на зарплату тисне податок у 30%, а у Швеції, країні з одним з найвищих податків у світі, – 46%. В середньому, податкове навантаження в країнах ЄС перевищує 30%.

Зважаючи на зміни в податковому кодексі доцільно сказати про ЄСВ для фізичних осіб-підприємців. Як ми знаємо, при реєстрації такого суб'єкта господарювання є можливість обрання загальної чи спрощеної системи оподаткування. При загальній системі оподаткування сплачується окремо і податок на прибуток, і ПДВ, і єдиний соціальний внесок.

Що ж стосується спрощеної системи, яка передбачає 3 групи оподаткування, то тут існують різні підходи для визначення розміру ЄСВ для кожної з обраних груп.

До 1 січня 2017 року ФОПи (незалежно від системи оподаткування) за наявності доходу за відповідний місяць зобов'язані сплачувати ЄСВ в розмірі не менше мінімального страхового внеску (22% від розміру мінімальної заробітної плати). З 1 січня 2017 року ФОПи зобов'язані сплачувати ЄСВ, незалежно від наявності доходу за відповідний місяць.

Децю змінився порядок обрахунку залежно від системи оподаткування. Для підприємців на загальній системі, а також на спрощеній 2-ї і 3-ї груп, розмір ЄСВ зберігся не менше мінімального страхового внеску (22% від розміру мінімальної заробітної плати), тобто 704 грн. на місяць з 1 січня 2017 року. Для ФОПів на спрощеній системі 1-ї групи розмір повинен бути не менше 0,5 мінімального страхового внеску, тобто 352 грн. на місяць.

Загальну систему виплати податків для ФОП можна представити так:

- 1) загальна система: податок – 18% від прибутку (за наявності), ЄСВ – 704 грн. в місяць;
- 2) Єдиний податок, 1-а група: податок – 160 грн. в місяць, ЄСВ – 352 грн. в місяць, всього – 512 грн. щомісячно;
- 3) Єдиний податок, 2-а група: податок – 640 грн. в місяць, ЄСВ – 704 грн. в місяць, всього – 1344 грн. щомісячно;
- 4) Єдиний податок, 3-а група: податок – 5% від доходу (за наявності), ЄСВ 704 грн. в місяць.

ЄСВ один з тих податків, який зазнав найбільш значних змін як і системі оплати, так і в величині його розміру. За останні три роки відбулися певні зміни в розмірі надходжень єдиного соціального внеску, які представлені на рис. 3 [4].

В 2014 та 2015 роках рівень надходжень ЄСВ був близько 180 млрд грн. Але в 2016 році через те, що ставка була знижена 22%, рівень загальних надходжень впав і склав майже 132 млрд грн..

Якщо казати про загальний вплив системи оподаткування на економіку країни, то важливим показником є ВВП. До складу якого входять податки та збори, а також на рівень якого впливають розвиток та обсяги виробництва підприємств. Згідно даних, представлених на сайті Державної служби статистики України [7], протягом останніх 2014–2016 років відбувається зростання валового національного продукту. (Таблиця 2)

Згідно цієї таблиці валовий національний продукт кожного року збільшується на 400 млрд грн.. На це в першу чергу впливає валовий прибуток, який зазнав найбільших змін в бік підвищення, а також податки, які теж зросли більшими темпами ніж інші показники. Якщо говорити про вплив надходжень від податків на ВНД, то тут необхідно

Таблиця 2

Величина валового національного продукту у 2014–2016 роках

Показник	2014 рік	2015 рік	2016 рік
Валовий прибуток, змішаний дохід, млн грн	647781	894987	1108439
Оплата праці найманих працівників, млн грн	796382	867527	986770
Податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт, млн грн	204193	315915	397472
Дохід від власності, одержаний від інших країн за виключенням сплаченого, млн грн	-79584	-114160	-133710
Валовий національний дохід, млн грн	1568772	1964269	2358971

розглянути структуру цього показника, і визначити питому вагу податків у загальній величині [7].

Згідно рис. 4 в 2014 році податки складають 13% ВНД, але вже в 2015–2016 роках вони займають 16–17% ВНД. Це ще раз підтверджує те, що в 2015–2016 роках зросли надходження від податків до державного бюджету.

Висновки з проведеного дослідження. Система оподаткування в 2017 році набула значного спрощення та зниження деяких видів податків. Саме тому станом на 2016 рік ми піднялися в рейтингу Paying Taxes 2016 за умовами сплати податків. Порівняльний аналіз розміру податків нашої країни та країн ЄС свідчить про те, що її величина не є критичною для бізнесу, а навпаки має сприятливі тенденції до змін в бік зниження. Говорячи про фізичних осіб-підприємців, як двигунів національної економіки, основних представників малого бізнесу, то тут можна виділити як негативні так і позитивні моменти. Негативним, на мій погляд, є те, що незалежно від того працює підприємство чи ні, щойно зареєстроване тощо, воно повинне сплачувати ЄСВ. Хоча тут і позитивна сторона, це допоможемо позбутися від одноденних фірм. Також позитивним аспектом є зниження ставки ЄСВ для першої групи оподаткування при спрощеній системі до 0,5% мінімального страхового внеску. Якщо робити висновки взагалі про вплив системи оподаткування на розвиток малого та середнього бізнесу, то тут можна сказати, що на сьогоднішній нашою державою робляться позитивні кроки в бік зниження податків для підприємців з метою поліпшення їх діяльності, тим самим розвитку економіки та збільшення ВВП. Це підтверджуються статичними даними про кількість підприємств, розмір надходжень від податків до бюджету, а також про величину ВНД протягом 2014–2016 років.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [Електронний ресурс] – Режим

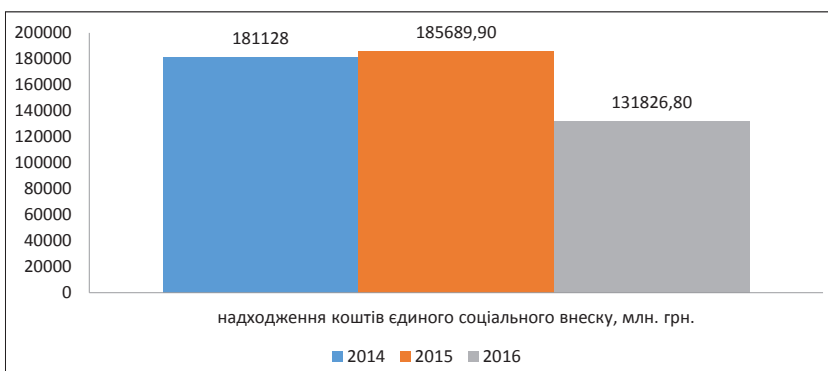

Рис. 3. Розмір надходжень єдиного соціального податку у 2014–2016 роках

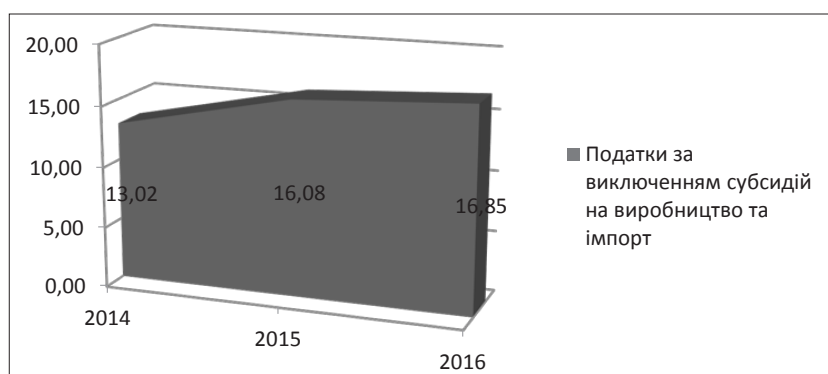

Рис. 4. Питома вага податків в загальній величині ВНД, %

доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>

2. Кісіль В. Податкові аспекти ведення бізнесу в Європейському союзі [Електронний ресурс] / Василь Кісіль. – Київ, 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.chamber.kr.ua/images/expimp/Podatkovy%20aspekti%20vedennja%20biznesu%20v%20Jevropejskomu%20Sojuzi.pdf>

3. Національна рада реформ. Рейтинг Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації (IFC) Paying Taxes [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://reforms.in.ua/ua/reform/indicator/10232>

4. Офіційний портал Державної фіскальної служби [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://sfs.gov.ua>

5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

6. Тулуш Л.Д., Прокопчук О.Т. Функціонування податку на додану вартість в сфері агропромислового виробництва: монографія / Тулуш Л.Д., Прокопчук О.Т. – Київ, ННЦ «Інститут аграрної економіки» 2011 – с. 273

7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>